

Anton Luka Šijanec
Umetnostna zgodovina
1. a

Gimnazija Bežigrad
sobota, 4. april 2020

20. stoletje

Umetnostna zgodovina

Kazalo vsebine

1. Uvod.....	3
2. Arhitektura.....	3
2.1. Na slovenskem.....	3
3. Kiparstvo.....	3
4. Slikarstvo.....	3
4.1. Na slovenskem.....	3
5. 1. polovica 20. stoletja.....	4
5.1. Secesija / Art nouveau.....	4
5.2. Kubizem.....	4
5.3. Ekspresionizem.....	4
5.4. Konstruktivizem.....	5
5.5. Futurizem.....	5
5.6. Nadrealizem.....	5
5.7. Funkcionalizem.....	5
5.8. Art deco.....	6

Dokument: [sola/gimb/1/lum/virus/20](#) [PDF]

Dokument je licenciran in se sme prosto uporabljati v skladu z dovoljenjem CC Navedba avtorja, delitev pod enakimi pogoji 3.0.

1. Uvod

Za umetnost 20. stoletja ni značilna le široka raznolikost slogov in tokov, temveč tudi preobrazba odnosa in dojetja umetnosti kot take. Medtem ko se Art Nouveau v veliki meri oddaljuje od preteklosti z novo dekorativnostjo, se sodobnost že poskuša popolnoma osvoboditi tradicije in umetnosti graditi na novih temeljih. Umetniško delo ne prikazuje zunanje resničnosti, temveč postane ločen objekt s svojo vsebino in izraznostjo. Reakcija na moderno je postmoderna umetnost, ki se v zgodovinsko umetniško dediščino vrača na nov način. Druge težnje so na primer poudariti kontekst, v katerem je umetniško delo, ali poudariti koncept (idejo) umetniškega dela (konceptualna umetnost).

Razvijejo se številne nove smeri: kubizem, futurizem, abstraktna umetnost, ekspresionizem, nadrealizem, Pop-art, Op-art, Land-art in minimalizem.

2. Arhitektura

Prelomnica se je zgodila v 1. svetovni vojni. Prevlada funkcionalizem, ki zavrača ornamente. Ni več veliko estetike. Pomembni arhitekti so Le Corbusier, Mies van der Rohe, Frank Lloyd Wright.

2.1. Na slovenskem

Po ljubljanskem potresu 1895 se je tudi v Sloveniji pojavila secesija. Pomembnejši arhitekti so bili Fabiani, Plečnik in drugi. Maks Fabiani je zasnoval novo mestno jedro v Ljubljani. Jože Plečnik je zgradil NUK, Žale, Tromostovje, Čevljarški in Trnovski most. Ivan Vurnik je zgradil Dvorano Tabor in stavbo banke na Miklošičevi ter preurejal več cerkva.

3. Kiparstvo

Težnje k abstraktnim oblikam, v katere vključuje prazni prostor. Odkrivajo tudi nove materiale. Pomembni kiparji: Henry Moore.

4. Slikarstvo

V Ameriki se uveljavi abstraktni ekspresionizem, ki mu nasproti nastopi pop-art.

Najpomembnejši slikarji 20. stoletja so Pablo Picasso, Georges Braque, Andy Warhol.

4.1. Na slovenskem

Pojavijo se ekspresivne teme, ki se uveljavijo v ekspresionizmu in naturalizmu, poti k abstrakciji, uveljavljanju socialističnega realizma in novih struj, ki po obdobju abstrakcije iščejo nove oblike izrazov. Najpomembnejši slikarji do sredine stoletja: Božidar Jakac, France Kralj, Tone Kralj, Veno Pilon. Po uveljavitvi akademije za likovno umetnost so se uveljavili Gabrijel Stupica, France Mihelič, Marij Pregelj in drugi.

5. 1. polovica 20. stoletja

5.1. Secesija / Art nouveau

Art Nouveau je bilo gibanje mladih umetnikov, ki so se čutili diskriminirani od akademskega sveta likovnih umetnosti in so zato promovirali nov dekorativni slog, imenovan Jugendstil v Nemčiji, včasih Art nouveau v zahodnih državah. Prvi Art Nouveau je bil predstavljen leta 1892 v Münchnu, za Avstrijo pa je bila še posebej pomembna dunajska secesija (Wiener Secession, 1897), ki jo je vodil Gustav Klimt.

Sčasoma se je s simbolizmom združila v novo umetniško gibanje, ki je postopoma prevladovalo v evropski umetnosti, zlasti v uporabni in dekorativni umetnosti, obrti, kiparstvu, slikarstvu in arhitekturi. Kot zadnja od univerzalnih mednarodnih umetniških slogov je stopila v obraz številnih evropskih mest (Praga, Pariz, Dunaj, München, Berlin), vplivala na modo in življenjski slog poznega 19. in na začetku 20. stoletja ter postala bistven del Združenih držav. V slogu Art Nouveau je nastalo veliko del visoke umetniške vrednosti.

Glavne značilnosti: ravnovesje harmonije in kontrasta, preglednost, dekorativnost in okrasnost s krivuljami, preplet izrednih barvnih odtenkov in estetska uporaba naravnih oblik (listi, rože, telesa ljudi in živali) in novih materialov (železo, jeklo, beton in steklo).

5.2. Kubizem

Kubizem (iz lat. *cubus*, kocka) je izredno avantgardno umetniško gibanje, ki vizualno umetnost dojema na nov revolucionarni način, izvira po letu 1907 v Parizu, kjer so se zbirali mladi umetniki z vsega sveta. Zagon kubizma je bilo delo dveh slikarjev, španskega Pabla Picassa in Francoza Georgea Braquea, ki sta okoli leta 1906 ustvarila več kubističnih skulptur med študijem v Parizu.

Glavne značilnosti: Kubistične prostorske zasnove so bile sestavljene iz dekompozicije upodobljenega predmeta v preproste geometrijske oblike (predvsem kocke), čemur je sledilo njihovo ponovno sestavljanje v sliko. Prikazani predmeti so dajali vtis, da so bili deformirani. Figure so bile zasnovane tako, da se med seboj zlivale. Skulpture, sestavljene iz poenostavljenih, skoraj geometrijskih oblik, so tako z izrazitimi črtami in globokimi vdolbinami izdelale celoten vtis.

5.3. Ekspresionizem

Ekspresionizem (francoski izraz) se pojavi okoli leta 1910 v Nemčiji. Začel je uvajati umetniška dela, ki so poudarjala močan izraz čustev, individualno človeško subjektivnost ter družbeno kritiko.

Glavne značilnosti: ekspresionizem je bil nasproten umirjenemu, oblikovno neomejenemu impresionizmu. Podpiral je izražanje nasilnih miselnih gibanj in zastopal umetniško težnjo, pri čemer je poskušal čim bolj zvesto upodabljati procese v človeškem umu, čustva, občutke, strasti in nagone. Ukvarjal se je z dostojanstvom človeškega življenja v časih hudega poniževanja naroda. Izrazil je nestrinjanje z nevednostjo in brezsrčnostjo in iskal nove moralne vrednote.

5.4. Konstruktivizem

Konstruktivizem je nastal kot arhitekturno in umetniško gibanje v Rusiji ob koncu prve svetovne vojne okoli leta 1917. Njegov ustanovitelj je bil predvsem ruski avantgardni umetnik Vladimir Tatlin s kipom, imenovanim "Stolp tretjega internacionala". Soustanovitelj je bil sovjetski konstruktivist in fotograf Aleksander Ročenko.

Glavne značilnosti: To je bil slog, ki poudaril tehnično dovršenost, lepoto materije in praktičnost zgradbe. Mešal se je z zgodnjim funkcionalizmom. V nasprotju s tem je dal večji poudarek dinamičnosti (navpičnost struktur, diagonale).

5.5. Futurizem

Futurizem (latinsko *futurus* = prihodnost), umetniška smer na začetku avantgarde, je dobila ime leta 1909, ko je italijanski pesnik in pisatelj Filippo Tommaso Marinetti v pariškem časopisu *Le Figaro* objavil "Manifest futurizma". Odraža se predvsem v miniaturni plastiki in v arhitekturi.

Glavne značilnosti: Gibanje, hitrost, moč in uničenje so bili ključni za futurizem. Futuristi so slavili moč in hitrost strojev. Lepoto so videli v tehnični civilizaciji, občudovali avtomobile, letala in čezmorske parnike. Gibanje so ujeli tako, da so ga razbili na posamezne zaporedne faze. Vendar pa so pokazali ne le občudovanja do tehnične civilizacije, ampak tudi radikalni odpor do načina življenja predindustrijske družbe in moči Katoliške cerkve.

5.6. Nadrealizem

Nadrealizem (iz francoščine *surréalisme* = nadrealizem) je nastal po letu 1924 na podlagi gibanja, ki ga je sprožil francoski pesnik André Breton.

Glavne značilnosti: André Breton je nadrealizem označil za čisti psihični avtomatizem in kot diktat nezavednega, naključnosti brez kakršnega koli intelektualnega nadzora ali cenzure, izven vsakega estetskega ali moralnega premisleka. Dal mu je tudi program, predstavljen v obliki manifesta. Skliceval se je na nauke avstrijskega psihiatra Sigmunda Freuda, ustanovitelja psihoanalize, ki preučuje funkcije zavedanja ljudi.

5.7. Funkcionalizem

Funkcionalizem kot arhitekturni slog je nastal v dvajsetih letih prejšnjega stoletja in je do konca sedemdesetih let prejšnjega stoletja ostal vodilna mednarodna arhitekturna smer evropske avantgarde pod geslom: "Forma sledi funkciji".

Glavne značilnosti: Bistvo funkcionalizma je razjasnil arhitekt Le Corbusier, ki je tudi formuliral svoj manifest. Funkcionisti so bili brez površinske dekorativnosti, pompoznosti in umetne estetike, ki naj bi jih nadomestila geometrijska čistost oblik, v arhitekturi podrejena funkciji.

5.8. Art deco

Art Deco je nastal v začetku 20. stoletja.

Leta 1925 je bila v Parizu razstava dekorativnih umetnosti (Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes). Na razstavi so bili razstavljeni uporabni predmeti, na katere je modernizem močno vplival.

Glavne značilnosti: Novi dekorativni slog je spodbujal trdne linije in dekorativno notranjost, ki je bila sprva zelo razkošna in je bila zasnovana predvsem za bogate. Kmalu pa je postala zelo priljubljena za širšo javnost, saj je prodrla v množično proizvodnjo na številnih področjih.

Arhitektura: V češki arhitekturi predstavlja Art Deco Hotel Alcron, ki ga je leta 1932 zgradil Alois Krofta.